

ראש השנה יט

רב ורבי חנינא	רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי
בטלה מגילת תענית	לא בטלה מגילת תענית
בזמן שיש שלום - יהיו לששון ולשמחה, אין שלום - צום. ימים במגילת תענית כמו ימי צום	צומות – תלויים בבית המקדש ימים במגילת תענית – אין תלויים בבנין בית המקדש

קושי 1 על רב ורבי חנינא: מתיב רב כהנא: **מעשה וגזרו תענית בחנוכה בלוד, וירד רבי אליעזר ורחץ, ורבי יהושע וסיפר. ואמרו להם: צאו והתענו על מה שהתעניתם!**
תירוץ 1: אמר רב יוסף: שאני חנוכה דאיכא מצוה.
דחייה: אמר ליה אביי: ותיבטיל איהי, ותיבטל מצותה!
תירוץ 2: אלא אמר רב יוסף: שאני חנוכה דמיפרסם ניסא.

קושי 2 על רב ורבי חנינא: מותיב רב אחא בר הונא: **בתלתא בתשרי בטילת אדכרתא מן שטריא, שגזרה מלכות יון שמד שלא להזכיר שם שמים על פיהם, וכשגברה מלכות חשמונאי ונצחום התקיננו שיהו מזכירין שם שמים אפילו בשטרות. וכך היו כותבים: בשנת כך וכך ליוחנן כהן גדול לאל עליון. וכששמעו חכמים בדבר אמרו: למחר זה פורע את חובו ונמצא שטר מוטל באשפה, וביטלו. ואותו היום עשאוהו יום טוב.**

ואי סלקא דעתך בטלה מגילת תענית - קמייתא בטול, אחרנייתא מוסיפין?
תירוץ: הכא במאי עסקינן - בזמן שבית המקדש קיים.
קושי: ותיפוק ליה דהוה ליה יום שנהרג בו גדליה בן אחיקם!
תירוץ: אמר רב: לא נצרכה אלא לאסור את שלפניו.
קושי 1: שלפניו נמי, תפוק ליה דהוה ליה יום שלאחר ראש חדש!
תירוץ: ראש חדש דאורייתא, ודאורייתא לא בעי חיזוק. דתניא: **הימים האלה הכתובין במגילת תענית - אסורין בין לפניהם בין לאחריהם, שבתות וימים טובים, הם - אסורים, לפניהן ולאחריהן - מותרין. מה הפרש בין זה לזה? הללו דברי תורה, ואין דברי תורה צריכין חיזוק, הללו דברי סופרים - ודברי סופרים צריכין חיזוק.**
קושי 2: ותיפוק ליה דהוה ליה יום שלפני יום שנהרג בו גדליה בן אחיקם!
תירוץ: אמר רב אשי: גדליה בן אחיקם דברי קבלה הוא, ודברי קבלה כדברי תורה דמו.

קושי 3 על רב ורבי חנינא: (ממגילת תענית) מתיב רב טובי בר מתנה: **בעשרים ותמניא ביה אתת בשורתא שבתא ליהודאי דלא יעידון מאורייתא. שגזרה מלכות הרשעה שמד על ישראל שלא יעסקו בתורה, ושלא ימולו את בניהם, ושיחללו שבתות. מה עשה יהודה בן שמוע וחביריו? הלכו ונטלו עצה ממטרוניתא אחת שכל גדולי רומי מצויין אצלה. אמרה להם: בואו והפגינו בלילה. הלכו והפגינו בלילה, אמרו: אי שמים! לא אחיכם אנחנו, ולא בני אב אחד אנחנו, ולא בני אם אחת אנחנו? מה נשתנינו מכל אומה ולשון שאתם גוזרין עלינו גזירות קשות! וביטלו. ואותו היום עשאוהו יום טוב.**

ואי סלקא דעתך בטלה מגילת תענית, קמייתא בטול, אחרנייתא מוסיפין?
ניסיון לתרץ ודחייתה: וכי תימא הכא נמי בזמן שבית המקדש קיים - והא יהודה בן שמוע תלמידו של רבי מאיר, ורבי מאיר בתר הכי הוה.

חיזוק לדחייה: דתנן: **כלי זכוית שניקבו והטיף לתוכן אבר, אמר רבן שמעון בן גמליאל: יהודה בן שמוע מטמא משום רבי מאיר. וחכמים מטהרין.**

תירוץ: תנאי היא. דתניא: הימים האלו הכתובין במגילת תענית, בין בזמן שבית המקדש קיים, בין בזמן שאין בית המקדש קיים - אסורין, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: בזמן שבית המקדש קיים - אסורין, מפני ששמחה היא להם. אין בית המקדש קיים - מותרין, מפני שאבל הוא להם.

הכרעת ההלכה בין רב ורבי חנינא ורבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי: והלכתא: בטלו, והלכתא - לא בטלו.
קושי על הפסיקה: קשיא הלכתא אהלכתא!
תירוץ: לא קשיא; כאן - בחנוכה ופורים, כאן - בשאר יומי.

על אלול מפני ראש השנה ועל תשרי מפני תקנת המועדות.

קושי 1: כיון דנפקי להו אאלול - אתשרי למה להו?
ניסיון לתרץ: וכי תימא: דלמא עברוה לאלול
קושי: והאמר רבי חנינא בר כהנא אמר רב: מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר!
תירוץ: לא מצינו - דלא איצטריך, הא איצטריך - מעברינן ליה.

קושי 2: הא מיקלקל ראש השנה!
תירוץ: מוטב תיקלקל ראש השנה, ולא יתקלקלו כולו מועדות.
חיזוק לתירוץ: דיקא נמי, דקתני: על תשרי מפני תקנת המועדות. שמע מינה.

ועל כסליו מפני חנוכה, ועל אדר מפני הפורים.
קביעה ממשנתנו – **שיוך לשיטה מסויימת:** ואילו נתעברה השנה יוצאין אף על אדר שני מפני הפורים - לא קתני. מתניתין דלא כרבי. דתניא, **רבי אומר: אם נתעברה השנה - יוצאין אף על אדר השני, מפני הפורים.**

ניסיון להבין את הבסיס למחלוקת: לימא בהא קמיפלגי; דמר סבר: כל מצות הנוהגות בשני - נוהגות בראשון, ומר סבר: כל מצות הנוהגות בשני - אין נוהגות בראשון.
דחייתה: לא, דכולי עלמא: מצות הנוהגות בשני - אין נוהגות בראשון.
הבנה אחרת של המחלוקת: והכא בעיבור שנה קמיפלגי. דתניא: **כמה עיבור שנה - שלשים יום. רבן שמעון בן גמליאל אומר: חדש.**

קושי על רבן שמעון בן גמליאל: מאי שנא שלשים - דידיעי, חדש נמי ידעי!
תירוץ: אמר רב פפא: מאן דאמר חדש, רצה - חדש, רצה - שלשים.

דין לגבי חודש אדר: העיד רבי יהושע בן לוי משום קהלא קדישא דירושלים על שני אדרים, שמקדשין אותם ביום עיבוריהן

מסקנה שעולה מדבריו: למימרא: דחסרין עבדין, מלאין לא עבדין
הבאת דעה חולקת: לאפוקי מדדרש רב נחמן בר חסדא: העיד רבי סימאי משום חגי זכריה ומלאכי על שני אדרים, שאם רצו לעשותן שניהם מליאין - עושין, שניהם חסרין - עושין, אחד מלא ואחד חסר - עושין, וכך היו נוהגין בגולה. ומשום רבינו אמרו: לעולם אחד מלא ואחד חסר, עד שיוודע לך שהוקבע ראש חדש בזמנו.